

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 11 april 1918 kl. 3 e. m.

*Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9,
i anledning av väckt motion angående skrivelse till Ko-
nungen med begäran om utredning ifråga om ordnande av
bostadstillgången inom vissa samhällen.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 129, har herr *Ström* hemställt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i vilken mån åtgärder kunna och böra vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i motionen angivas, söka åstadkomma ett bättre ordnande av bostadstillgången inom de samhällen, där sådana åtgärder äro behöfliga, samt för riksdagen framlägga det resultat, vartill utredningen kan giva anledning. *Motionen.*

Beträffande motiveringen till denna hemställan hänvisas till motionen.

Kungl. socialstyrelsen, som i föreskriven ordning anmodats att med anledning av ifrågavarande motion till utskottet inkomma med yttrande, har i ämnet överlämnat det utlåtande, styrelsen gemensamt med bostadskommissionen avgivit till andra kammarens tredje tillfälliga utskott angående en inom nämnda kammare väckt liknande motion. Omförmälta yttrande finnes här nedan intaget såsom bilaga. *Utskottet.*

Motionens syfte att söka ernå ett bättre ordnande av bostadstillgången inom de samhällen, där trångboddhet med därav orsakade sociala och sanitära vådor samt under senare tid flerstädes även ganska svårartad bostadsbrist göra sig kännbara, finner utskottet vara beaktansvärt. Det är oveder-

sägligen en viktig samhällsangelägenhet att i görligaste mån åstadkomma bättre och sundare bostadsförhållanden och rikligare bostadstillgång, särskilt i vissa städer och industricentra, där mycket brister i detta avseende. Regering och riksdag såväl som kommuner hava också redan vidtagit åtgärder för att söka råda bot för dessa olägenheter, vilka de senaste åren förvärrats till följd av den enskilda byggnadsverksamhetens avstannande under rådande dyrtid med högt uppdrivna pris på byggnadsmateriel och arbetskraft.

Utskottet anser sig i detta sammanhang böra framhålla, att vad som i väsentlig grad bidragit och alltjämt bidrager till bostadsbristen i de större stadssamhällena är den fortgående inflyttningen från landsbygden till städerna. Kunde denna landsbygdens betänkliga avfolkning genom verk samma åtgärder hämmas, skulle såväl den genom överbefolkning vållade trångboddheten i städerna underlättas som ock jordbruksnäringens betydelsefulla utveckling och avkastning främjas. Det är ofta ett beklagligt faktum att, samtidigt som arbetslöshet och bostadsbrist yppa sig i städerna, råder ute i jordbruksbygder brist på villiga arbetskrafter och stå bostadshus där oboboda. Kunde nuvarande krisförhållanden bidra till att leda folkströmmen åter till landet och dess sundare levnadsförhållanden samt lära folk att uppskatta förmånen av att arbeta på och hämta sin näring direkt från den svenska jorden, skulle den hårda tiden hava ett varaktigt gott med sig.

Att emellertid under alla förhållanden strävanden böra inriktas på en välbehövlig förbättring av bostadsförhållanden till bättre hygien och större trevnad för särskilt de mindre bemedlade är ett önskemål, för vilket riksdagen uttalat sig i sin 1911 avlätna skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning om och förslag till bostadsfrågans i landet ordnande, och torde den i anledning av denna hemställan tillsatta kommitténs utlåtande i ärendet under den närmaste tiden vara att förvänta.

Den af motionären anvisade vägen att söka främja bostadstillgången i vissa samhällen, där denna tillgång är synnerligen knapp, synes utskottet dock icke kunna leda till något praktiskt resultat.

Den i motionen föreslagna progressiva beskattningen på innehav av större våningar, för att sålunda framtinga inskränkningar ifråga om större bostadslägenheter samt skaffa medel till byggnadsverksamhetens understödjande, framfördes redan vid förlidets års riksdag genom motion i andra kammaren, men vann icke riksdagens bifall. Bevillningsutskottet, som avstyrkte motionen, anförde i sitt utlåtande, att en sådan bostadsskatt komme att drabba ytterst ojämnt och ofta orättvist. Innehavandet av en större bostads-

våning vore långt ifrån alltid ett utslag av lyx. Ändamålet med den större lägenheten kunde ofta vara att skaffa innehavaren en nödtorftig utkomst genom uthyrning, mottagande av inackorderingar etc. I den mån levnads-kostnaderna växla på olika orter skulle sådan beskattning verka olika. Vad som vore att räkna som lyx i avseende på bostadsutrymme i t. ex. Stockholm behövde icke vara det i en mindre landsortsstad eller å landsbygden. En lagstiftning på detta område, att gälla för hela landet, bleve alltså mycket vansklig. Och att överlåta t. ex. åt en hyresnämnd att från fall till fall träffa avgörande vore ingalunda tillrädligt.

Verkningarna av en sådan lag skulle, såsom erfarenheten från länder med bostadsbeskattning visat, bliva att skatten komme att gå ut över husägarna, som måste sänka hyran för de större våningarna och söka taga ersättning härför genom hyresstegring för de mera efterfrågade mindre bostadslägenheterna. En sådan skattelagstiftning synes sålunda komma att motverka sitt eget ändamål.

Det kapital, som en sådan skatt skulle tillföra bostadsproduktionen, torde icke heller bliva av någon avsevärd betydelse. Det ekonomiska understödet, som från det allmännas sida kan anses böra lämnas till bostadsbyggande, särskilt i dessa tider, synes lämpligen böra anskaffas på rättvisare och tryggare sätt.

Att, såsom motionären ytterligare föreslagit, tillgripa s. k. ransonering av bostäder, liksom på grund af krigstidens knappa tillgång för närvarande äger rum i fråga om livsförnödenheter, för att genomföra en jämnare fördelning av en del förbrukningsartiklar, kan ju låta tänka sig, men torde icke kunna praktiskt genomföras av skäl, som i bostadskommissionens och socialstyrelsens bifogade utlåtande närmare utvecklas. En avsevärd uppdelning av större lägenheter i mindre skulle ytterligare betänkligt förvärra bostadsbristen under den rundliga tid, som ett sådant ofta genomgripande ombyggnadsarbete krävde, och de sålunda anordnade mindre lägenheterna komme att ställa sig oskäligt dyra för att icke förändringen skulle verka förlustbringande för fastighetsägarna.

Såsom Svenska stadsförbundets bostadsråd i avgivet yttrande meddelat, hava svårigheter med ombyggnadsarbeten av ifrågavarande art vid närmare undersökning visat sig vara större än man från början tänkt sig. Så hade man i Stockholm planerat åstadkommande av smålägenheter genom uppdelning av större våningar i en del av staden tillhöriga hus, men efter verkställda kostnadsberäkningar funnit sig böra avstå därifrån.

I avgivet förslag till omarbetning av hyresstegringslagen ha, utom för-

bud mot sammanslagning av bostadslägenheter, inrymts bestämmelser, som dels avse att förhindra ett hushåll att utan hyresnämnds medgivande inneha mer än en lägenhet inom samma kommun, dels giva hyresnämnd befogenhet att under vissa förutsättningar uthyra bostadslägenhet, som hyresvärd utan av nämnden godkänd anledning låter stå outhyrd. Genom dessa bestämmelser, därest de lagfästas, skulle på framkomlig väg en del vara att vinna i motionens syfte.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Närvarande vid ärendets slutbehandling inom utskottet herrar Nylander, Danström, Larson, Kjellgren, Permansson, Welander och Tengvall.

Bilaga.

Till Riksdagens första kammares andra tillfälliga utskott.

Genom nådigt beslut den 19 februari 1918 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till utskottet överlämna yttrande över en inom första kammaren väckt motion, nr 129, angående utredning ifråga om ordnande av bostadstillgången inom vissa samhällen.

I anledning härav får socialstyrelsen såsom yttrande i ämnet åberopa det utlåtande, som styrelsen gemensamt med bostadskommissionen denna dag avgivit till andra kammarens tredje tillfälliga utskott angående liknande motion i sistnämnda kammare, och varav avskrift härjämte fogas.

Stockholm den 14 mars 1918.

GUNNAR HUSS.

Elis Bjurstedt.

(Avskrift.)

Till Riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.

Genom nådigt beslut den 15 februari 1918 har Kungl. Maj:t anbefallt dels bostadskommissionen dels kungl. socialstyrelsen att avgiva och till utskottet överlämna yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 277, angående åtgärder för bättre ordnande av bostadstillgången inom vissa samhällen. Till åtlydnad härav få bostadskommissionen och socialstyrelsen, vilka ansett sig böra behandla förevarande ärende gemensamt, efter överläggningar i ämnet avgiva följande yttrande.

I syfte att söka åstadkomma ett bättre ordnande av bostadstillgången inom vissa samhällen har motionären förordat tvenne slag av åtgärder från statsmakternas sida. Dels skulle enligt motionärens mening medel till ökat bostadsbyggande anskaffas genom påläggande av en särskild skatt för innehav av större lägenheter, och dels skulle det befintliga bostadsbeståndet göras till föremål för ransonering liknande den, som under den pågående krisen genomförts beträffande åtskilliga förbrukningsartiklar.

I likhet med motionären vilja bostadskommissionen och socialstyrelsen betona vikten av att en nyproduktion av bostäder kommer till stånd i största möjliga omfattning för att upphjälpa bostadsmarknaden ur dess beträngda läge ävensom att kraftiga åtgärder vidtagas av statsmakterna för vinnande av berörda syfte. I sådant hänseende må erinras, att 1917 års riksdag på extra stat för år 1918 anvisade ett förslagsanslag, högst fyra miljoner, att användas till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet. Efterfrågan på understöd från ifrågavarande anslag har varit synnerligen livlig, och har detsamma nu till större delen fördelats. Framhållas må ock, att omförmälda ingripande från statsmakternas sida redan lett till ganska beaktansvärda resultat i form av nyuppförda smålägenheter i ett flertal städer. Vid sådant förhållande har det syntts lämpligt att fortsätta på den redan inslagna vägen, och har bostadskommissionen därför i underdånig skrivelse den 11 februari 1918 förordat, att åtgärder vidtagas för åvägbringande av ett nytt anslag av statsmedel, denna gång å tre miljoner kronor, att utgå såsom understöd åt byggnadsföretag, avsedda att förbättra de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden. Denna framställning har sedermera remitterats till socialstyrelsen för avgivande av yttrande, och kommer styrelsen givetvis att tillstyrka densamma.

Om kommissionen och socialstyrelsen sålunda måste instämma med motionären ifråga om nödvändigheten att få till stånd en ökad bostadsproduktion, anse de sig emellertid ej kunna förorda den av honom föreslagna utvägen att anskaffa de härför erforderliga medlen. Enligt deras uppfattning, läser den motivering, som bevillningsutskottet vid 1917 års riksdag i sitt betänkande nr 5 avgivit för ett avstyrkande av den utav samme motionär i andra kammaren väckta motionen, nr 105, i förevarande ämne, allttjämt äga giltighet. Bostadskommissionen och socialstyrelsen kunna följaktligen ej förorda, att medel till ekonomisk subvention åt byggnadsverksamheten anskaffas genom tillämpande av här föreslagna beskattningsprinciper.

Vad angår den andra av motionären föreslagna åtgärden, nämligen genomförandet av en ransonering av befintliga bostadslägenheter, läser densamma vara ägnad att

ur flera synpunkter ingiva betänkligheter. Det torde sålunda utan vidare vara självklart, att en sådan åtgärd ingalunda kan anses jämförlig med de av staten under krisen redan vidtagna åtgärder för ransonering av nödvändiga förbrukningsartiklar. En bostadslägenhet utgör ej såsom en kvantitet varor en enhet, som utan vidare kan uppdelas i ett flertal mindre enheter. Såframt icke genom styckning av större lägenheter blott åsyftas att vinna sådana mindre lägenhetsdelar, vilka omöjliggöra en uppdelning av de boende i flera från varandra avskilda ordnade hushåll och endast erbjuda en form av ett ur samhällelig synpunkt ingalunda önskvärt inneboendesystem, krävas, enligt vad verkställda utredningar giva vid handen, omfattande och kostsamma ändringsarbeten, vilka merendels uppväga de verkliga fördelar, som skulle vinnas genom en sådan uppdelning. Svårigheter uppstå emellertid icke enbart av byggnadsteknisk art utan ock ur ekonomisk synpunkt med hänsyn till fastighetsägarna. Har nämligen en fastighetsägare uppfört större lägenheter med mera anspråksfull inredning, är det som regel otänkbart, att dessa efter styckning kunna lämna samma hyresinkomst som före styckningen. Om sålunda en lägenhet på fem rum och kök betingar en årlig hyra av 1,500 kronor, torde lägenheten sannolikt icke kunna lämna samma hyresintäkt, sedan densamma exempelvis uppdelats i två lägenheter, varav en på tre rum och kök och en på ett rum och kök. Den förra bör kunna giva en årlig hyra av 900 kronor. Den senare läser däremot icke kunna lämna så stor hyresinkomst som 600 kronor för år. Huru skall i så fall skillnaden ersättas? Jämväl torde, såsom ock bevillningsutskottet i sitt ovannämnda betänkande i annat sammanhang anført, det möta nära nog oöverstigliga svårigheter att i det enskilda fallet fastslå, i vad mån ett bostadsinnehav med hänsyn till de boendes antal och sysselsättning med mera skäligen skulle kunna anses vara större, än förhållandena det påkalla. Starka betänkligheter resa sig därför mot den av motionären föreslagna åtgärden att för ett mera tillfälligt behov verkställa uppdelning av redan befintliga större lägenheter.

Bostadskommissionen och socialstyrelsen hava emellertid i annat sammanhang tagit under omprövning, huruvida ej åtgärder borde vidtagas i syfte att förhindra, att ett och samma hushåll tager i anspråk större bostadsutrymme än vad med hänsyn till den på många håll rådande bostadsbristen kan anses önskvärt. I en den 15 februari dagtecknad skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m. hava kommissionen och styrelsen sålunda förordat, ej blott att de i nu gällande lagstiftning inryckta bestämmelser om visst förbud mot sammanslagning av flera bostadslägenheter måtte förlänas förlängd giltighet, utan ock att särskilt förbud måtte stadgas för ett och samma hushåll att under vissa förhållanden förhyra mera än en bostadslägenhet.

På grund av vad sålunda anförts kunna bostadskommissionen och socialstyrelsen ej förorda de åtgärder från statens sida, som av motionären här föreslagits.

För bostadskommissionen:
Allan Cederborg.

För socialstyrelsen:
Gunnar Huss.